

LITERATORUL

Are Duminică

— Duminică, 20 Aprilie 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 le., pe șase luni 8 le. — Anunțurile: pe pagina 13 și 16 linia 50 b
 Scrierile nefrancate se refuză. Administrația la Tip. Th. Michalescu.

SUMARUL: Octav, poezie: — Legenda Libertății, nuvelă de A. A. Macedonski, — La gară, poezie de I. N. Poly hroniade, — Spes, ultima dea, poezie de Carol Serob, — Studii literare IV Despre usul mitologiei în poezia modernă, — Povestea Cârpaicului, — Balade de Henry Murger: I Cele trei vâlcuți ale Mariei Berha, traduceri, — Revista teatrală de B. Florescu, Reprezentațiuni extraordinare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCTAV

(După Alfred de Musset)

Nici ursuzul de călugăr și nici Doctorul cel harnic
 De ce Marieta moare n'au putut a dovedi;
 Este 'n inimă izbită și ori-ce este zadarnic;...
 Dragostea îi este boala.—

Și când stai a te gândi
 C'ast-fel de fii, ță draga își dă ultimul suspin
 Cu frumoasele ei zile ce nu sunt nici chiar în flóre
 Intre un măgar a căru'i meserie e s'omoare
 Și 'ntre un fațarnic popă ce 'și dă nume de creștin!
 Eat'o. Este oare dânsa renumita desfrânată?...
 Mai că nu ar recunoasce-o chiar acei ce altă dată
 Veneau pênă mai de-unăzi, tineri și surizători
 Ca să 'și cheluiasca 'n sinu'i viața ș'ale lor comori!

Este ea cu toate-ăcste! Ea, a cărei frumusețe
 Risipi banii atâ'or și suflă pe-a lor junețe;

Ea, sfruntata Mesalină ce 'n iubire nu credea
 Ci 'n bătrâni căzuți și gârbovi p'atâți junți prefăcea
 Cu o singură privire și c'o singură suflare
 Pentru-a'i omori pe urmă după 'ntâia s'erutare!

Vai! Și nu mai e speranță, Marietă,— s'a sfârșit!
 Eată-te dar părăsita chiar de-acei ce te-au iubit!
 In zadar te uiți în apă ș'oglinzându-ți a ta față
 Îți cași frumoșea care, te făcuse-așa semețată!
 Aidi! Aleargă-acum pe uliți, bate pe la ori-ce poartă,
 Chiamă-ți amorezii splendizi, țipă vaită-te și gemi,
 Marietă! Marietă! care fu și a ta soartă:
 Slugile își vor trimite să te 'ntrebe cum te cheamă!
 Doctorul chiar el te lasă înălțând ușor din umeri;
 Arta 'i e neputincioasă: zile multe n'ai să numeri!
 In cât despre bietul popă, e nerod, ș'abia e'n stare
 Pentru două, trei parale să-ți dea veșnica Țertare!

.....

Subt umbrișul unei grupe de lămâi ce înfloresc
 Pe-o sofă ea zace dusă: chinurile o topesc;
 Și ca Magdalena 'n teama lacrimile'i să deșiră
 Pe când, în delir, pe față, părul mândru își răsuflă.

Era oare vr'un om mare acel autor ce-a scris
 Că femeia 'n amăgire e 'mbrăcată ca 'ntr'o haină,
 Și c'atuncea pe când rîde a plîns toată noaptea 'n taină?..
 Dacă vorbele aceste în zadar nu le-a fost zis
 Și e ast-fel adevărul cum că gura zîmbitoare
 Cât și ochii cei mai veseli ascund lacrimi arzătoare,
 Că actorul pe subt masca ce pe scenă 'și-a luat
 Pe când rîde,— în p'pt are sufletul său sfâșiat,
 O! ce trebuie să fiă când chiar masca rece, plînge?...
 Inima nu este plină de cât dacă dă afar!
 Cât mai este loc într'ênsa dorul tot pe-ascuns să strînge;
 Dorul e cenușă sfântă, inima, vas funerar!

.....

Oare poate ca să fiă suferință mai cumplită
 De cât cea pe care-o naște dragostea disprețuită;

Disperare mai grozavă care moare-ascunsă 'n sîn
Nedăstăinuită vecinic de și 'n lacrimi hrănită?...

Vre o răzbunare 'n lume să'mi aleg de-așii fi stăpân
Pentru-orî-carîi din vrăjmașii ce-așii avea,—nu; nici-o dată
N'așii putea să aflu alta într'atât de 'nveninată!...
Ei! și știți voi ce e oare d'acest ch'n cumplit să zaci
Și cât trebuie să suferi numai pentru ca să'l tacî,
Numai pentru ca vr'o dată să nu lași să se întemple
Ca să izbucnească-afară tot zbatându-se 'ntre tîmple!

Pe întinsele lagune, cu matase îmbrăcat
Leneșul Octav se plimbă în gondola sa culcat
Și 'ntr'al muzicelor sunet care 'n valțuri cadente
Să răvarsă,—își apleacă genele catifelate
Peste ochii săi albaștrii ca ș'al cerului azur;...
Un copil pare-a fi încă cu faptura'i delicată
Ș'abia este 'ntîia oare că în lume se arată
Blond și fermecător tocmai ca ș'al dragostelor nur!
Marieta îl văzuse trecînd ast-fel într'o seară
Și îl iubise de atunci și îl mai revăzuse iară!

Dăr tăcere.. de o dată, o gondolă, fulgerînd
Cu fanarul ei cel roșu peste marea cenușă,
Lâng'a lui s'oprește 'n taină ș'o bătrînă apărînd
Îi șoptește-aceste vorbe cu un glas de duiosia:
— Ea ar vrea să te mai vadă pentru cea din urmă oare
Vino... nu mai este vreme de perdut... Și te-a iubit!
— Nu mă'ncelzi? Octav răspunse; Este-adevărat că moare?..
Iar zicînd, îi lucesc ochii de-o ciudată bucuria...
— Este-adevărat, și are un cîias numai de trăit!
— Bine! zise-atuncea dînsu, du'i acest bilet îndată..
Și îi scrise-aceste vorbe cu stiletu'i ascuțit:
• Marietă, eu sunt numai, o femeie ca și tine;
• Moartea ta mă mulțumește căci sunt astfel răzbutată:
• Omorișî p'al meu logodnic; astă-zî mori și tu prin mine;
• Și de vrei ca să știți astă-zî numele adevărat
• Al acelei umbre care zi și noapte te-a urmat
• Tot hrînindu-și răzbutarea într'un pept rece ca ghița,
• Așa, lui Petruzo Bâlbi că mi-am fost închinat viața!..

Orî-ce s'ar zice, Sêrbii, sunt un popor de viteji; ei reamintesc pe eroii lui Homer. Cântecul lor resboinic sunt niște epopee; Basmele sêu legendele lor au farmecul și spiritul miraculos al povestilor Orientale. Eată, unul din cele mai renumite basme dintre câte se povestesc pe țermii Moravei.

LEGENDA LIBERTAȚII

La Kraguievaț, trăia o dată un vênător ce se numea Ianko Lazareviț. Acel vênător era Regele munților. Cu toate că n'avea nici o altă avere de cât o căsicioară inconjurată de câte-va rădăcini de viță, el trăia în îmbelșugare și voieșăă dimpreună cu nevasta și copilul sên. Mai mult stupi de albine ce avea, îi țineau casa în tot-d'auna cu o miere proaspătă și îmbălsămată și cățiva pruni, amestecați împrejurul casei printre rădăcinile de viță, îi îmbelșugau locuința cu cel mai bun rachiu de prune din tot județul. Cât despre cărnuri, pușca sa făcea ca masa să-i fiă în tot-d'auna încărcată cu cele mai bune vênături. Epuri, căprioare, cerbi, erau proprietatea mândrului vênător, de la un cap al județului la altul, și, când la Belgrad, la Widin, la Pesta și chiar la Constantinopol, vre un bogătaș simțea trebuință de a avea o frumoasă blană de vulpe sêu de pele de urs, nici unul nu se adresa de cât lui Lazareviț, vestitul vênător de la Kraguievaț.

Dér fericirea este întocmai ca floarea câmpului ce se ofilește și cade vestejită în aceeași zi.

Într'o frumoasă noapte de toamnă, Lazareviț, pe când se afla la vênătoare, zări în depărtare un fel de lumină surprinzătoare. Copacii pădurii apăreau luminați unii după alții, și unii după alții dispăreau în umbră, iar lumina înainta mereu. În același timp se auzea șgomotul ce făcea pământul călcat sub picioare precum și freamătul crengilor uscate ce ziceau desfranzite jos. Ianko-Lazareviț sări de o dată din tufărișul în care sta pitulat, căci, un țap de o mărime gigantică sărise pe potecă la vale de partea unde auzise șgomotul. Ochiul aceluia țap extraordinar păreau că varsă foc și lăna sa mătăsoasă și lungă s'rălucea ca razele soarelui. Ianko își umplu repede pușca; dér, țapul, cu o înțime mai mare de cât a trăsnetului să asvêrli drept în cale înaintea sa și îl răsturnă jos.

A doua zi, în vêrsatul zorilor, niște pădurari ce se duceau la priveghiere, găsiră pe bietul vênător întins de-a curmezișul drumului și deja înțepenit de răceala morții.

Pădurari făcură o targă de creci și duseră în oraș corpul nenorocitului vênător al cărui sânge curgea șiroaic din trei răni adânci și largi ce îl omoriseră. Pe bietul vênător îl îngropară, și totul să sfârși. Dér în aceea casă atât de fericită ale cărei ziduri Ianko Lazareviț le făcuse să rêsune de atâtea orî de mândre cântece de voieșăă, nu să mai auzi de cât gemetele disperate al unei vêduvi și de cât suspinele unui orfan!

În bucuria s'eu restrîște, anii trec' ans'ă, și t'erese cu d'ênșii bucuriile s'eu in-trist'ările noastre! Stoian, fiul lui Ianko, din copil, s'ă făcu bărbat. Cea d'ânt'eiă dorință ca și cea d'ânt'eiă patimă a sa fu v'ênătoarea. Prin vinele lui Stoian nu curgea zadarnic s'ângele tatălui s'eu!... De mic copil chiar, cea mai mare bucuriă a sa, era de a privi s'eu de a pip'ăi cu m'ânile pușca tatălui s'eu, atuncea c'ând sta at'ârnată în cui.

În ziua 'ensă, c'ând el ceru mamei sale de a'î incredința acea armă nepraz-nică și de a'î l'ăsa s'ă plece la v'ênătoare, biata femeie începu s'ă pl'ângă.

Nu, copilul meu, îi zise ea, cu nici-un preț nu'îi voi' da ac'astă pușcă. Nu e destul c'ă am r'emas f'ără bărbat, vre' oare s'ă r'em'ăin și f'ără tine, fiul meu?

Stoian făcu, îmbrățișă pe mumă-sa, d'er a doua zi, începu s'ă facă aceiași rig'ăciune. De astă-dată isbuti, c'ăci f'ăg'ăduințele sale de a fi c'ât se poate de b'ăg'ător de s'eamă precum și m'âng'ăierile sale, făcură pe biata mumă a nu i se mai împotrivi.

În v'ersatul zilei, Stoian, beat de bucuriă, desprins' din cui' pușca și plec'ă în fuga, prin v'ăi și prin munți, prin cr'ângur' și p'ădur'. Și c'ât e ziuica de mare Stoian v'ênă într'una. C'ând veni 'ens'ă noaptea el s'ă puse la p'ândă în acelaș loc, chiar unde murise tatăl s'eu.

Noaptea era întunecoasă; t'ên'urul v'ênător, st'ăp'ânit de osteneală, s'ă simția c'ăz'end f'ără voie într'un fel de piroteală care este în tot-d'ăuna prevestitoare a somnului, c'ând, auzi de o dată un mare sgomot ce 'l făcu s'ă tresară și s'ă deschidă ochii mari. El z'ări atuncea un fel de lumină surprinzătoare... Copacii p'ădurii ap'ăreau luminați unii după alții, și unii după alții, disp'ăreau în umbră, iar lumina înainta mereu. În acelaș timp s'ă auzca sgomotul ce făcea p'ământul c'ăleat sub picioare, precum și fream'atul crengilor uscate ce z'ăceau desfrunzite jos. F'ără a s'ări din tufărișul în care sta pitulat, Stoian își umplu pușca.. De o dată un țap de o m'ărime gigantică s'ă ivi pe potecă la vale de partea unde auzise sgomotul. Ochii aceluș țap extraordinar p'ăreau c'ă varsă foc și l'ăna sa m'ăt'ăsoasă și lungă strălucea ca razele soarelui.

— Stoiane, Stoiane, strigă el, am omorit pe tatal t'eu și te voi omori și pe tine.

— Ba nu, r'espunse t'ên'urul, c'ăci, cu ajutorul lui Dumnezeu, acela care va fi omorit, ve' fi tu.

El ridică atuncea repede pușca și ochi at'ât de bine pe țap, în c'ât el se rostogoli jos fulgerat de un glonț drept în mijlocul frunței.

Stoian s'ă asvirli atunc' asupra țapului și începu s'ă jupoaic.

Mai în acelaș moment 'ens'ă, o femeie, mare, înaltă, cu p'ercul negru și ml'ădios, cu ochii verzi s'ă arată înaintea lui. Acea femeie era ursitoarea p'ădurilor.

— Stoiane, îi zise ea, tu mi-ai făcut un mare bine c'ăci m'ai sc'ăpat de un vr'ajmaș. De azi înainte voi fi sora ta. C'ând ve' avea trebuintă de sprijinul cuiva g'ândește-te la mine.

Ténérul vênător mulțumi fermecătoarei năluciri și se întoarse la Kraguievaț, fericit și vesel de vênatul ce aducea cu sine. Ajuns acî el jupui de tot țapul și 'l atérnă mătăsoasa pele în fața patului său. Dar lăna acelei pei lumina toată odaia. Veneau toți din toate părțile ca să o vază și Stoian, ca tatăl său, fu proclamat rege al mîinilor!.. Și nu era fată care să nu 'l zimbească dulce, orî pe unde trecea.

În acele vremuri păgânii erau stăpâni pe Serbia.

Reșid, pașă al Belgradului atuncea, era un fost enicer, care poate să fi fost viteaz în vremea lui dăr care nu mai era acum de cît un bătrân egoist și grosolan ce și petrecea viața sa, lënd, fumând și dormind. Spre a governa un popor a căruia limbă o desprețuia și a căruia religiune și moravuri le putea suferi și mai puțin, el avea drept sfetnic, un renegat, venit nu se sciă de unde și care era unul din acei nelegiuți fără credință, fără inimă și fără suflet înavușindu-se din prăzi și nedreptățiri. Iacob, (ast-fel se numea acel om de ispravă) avea o frunte scundă și niște ochi de vulpe. Nasul său era incovrigat ca ciocul unui șoim.

Un proverb popular zice că un ture face mai multă stricăciune de cît zece lupi. Iacob, de și renegat, nu desmîncea acest proverb. Intr'o zi pe cînd Reșid venise să vênzeze prin împrejurimî de Kraguievaț, Iacob, ce 'l întovărășa, începu, după obiceiul său a strînge birul de la locuitori, să înțelege ênsă că în folosul său iar nici de cum într'acela al Pașei. Câtă să spunem ênsă, spre a fi drepti, că din aceea ce strîngea, da și o a treia parte stăpînului său, care, nu da nici o părțică Sultanului.

Cînd Iacob intră și în casa lui Stoian, renegatul fu isbit de pelea țapului ce strălucea, atârnată în cuiă, ca razle soarelui.

E adevărat că lăna mătăsoasă și lungă a peleî aceluî țap nu era nici de cum lână ci fir de aur curat.

Ochiî lui Iacob schinteiară îndată de cupiditate.

— Băete, zise el ténérului vênător, étă o pele minubată! Pașa îți va mulțumi de sigur, decă te veî duce cu dênsa să i-o hărăzescî în dar.

— Pelea acêsta e a mea și nu am de loc poftă s'o dăruiesc niminui.

— Eî bine! vinde-o atunci. Pașa ți-o va cumpêra.

— Eu n'o am de vênzare, rêsponse Stoian.

— Cumpănește-ți vorbele, tinere, zise Iacob încruntându-se. Mândria e cunmătră cu nenorocirea și pașa are mână lungă... Acêsta piele îmi place. Îți poruncesc să 'mî-o dai.

În loc de a rêsponde ceva, Stoian își desprînse pușca din cuiă și pofti pe Iacob să iasă afară.

— Iacob să grăbi s'o seergă, dăr oprîndu-se un moment în prag zise:

— Va veni o zi cînd te veî căi amarnic...

Cînd sosi la casa unde tăbărise Reșid Pașa îl găsi la masă bënd într'un pa-de aur vin de Semendria.

— Gustă și tu din vinul ăsta zise el lui Iacob. E minunat. Dacă l'ar încerca Șeik-ul-Islamul, ar da pentru un singur pabar toate versetele coranului.

— Ce e drept, vinul nu e prost, răspuse renegatul. Vinul ce 'm' aduc ănsă aminte că am bătut la Smyrna, nu i se poate asemui! E adevărat că bătrânul Pașă ce stăpânește Smyrna are acolo o viață a cărei struguri sunt mai buni de cât oricare alții.

— Cât e de fericit, zise Reșid ce începuse a se îmbăta.

— Și cine te împiedică să fii tot atât de fericit ca el, zise Iacob. Cunosc chiar în acest județ un om, anume Stoian, care poate prin vrăjile sale să se sâdească în opt zile o viață tot ca cea de la Smyrna. Dăr cu toate că ești Pașă, nu cred că 'l veți face să te asculte.

— Aide de! zise Reșid înălțând din umeri. Trimite acum îndată la el acasă un inicer care să 'l spuie că 'l poruncește să 'm sâdească 'n opt zile o asemenea viață a cărei struguri să fiă copți în a opta zi, dacă nu vrea să 'l se taie capul.

— Bine, răspuse Iacob setos de răsbunare... Pelea țapului va fi peste opt zile a mea, adăogă el în gându'.

— Când ienicerul aduse lui Stoian întristătoarea scire, el se puse pe plâns

— Vai, mamă, suntem perduți!

— Nu 'ți-am spus, zise biata femeie că patima ta de vânătoare te va perde cum a perdut pe tatăl tău.

Disperat, Stoian eși din casă și să puse să alerge fără țintă prin văi și prin munți. Când sosi ănsă în pădurea în care omorise țapul năpraznic, se întelni cu o fată ce sta nemișcată în drum.

— Frate, îi zise ea, de ce plângi?

— Ce 'ți pasă? răspuse el cu ochii în jos. Tu nu poți nimic pentru mine.

— De unde scii? răspuse ea.

Vânătorul ridică atunci capul și recunoscă în acea fată pe ursitoarea pădurilor.

El se aruncă plângend în brațele ei și 'l povesti necazurile sale.

— Nu e nimic! zise ursitoarea; aibi nădejde, frate, căci eu nu te voi lăsa. Du-te la Pașa și întrecăb' unde vrea să 'l sâdesci via și spune 'l să pue să brâzdeze locul. Ia dupe aceea o ramură de busuioc, sâdesce-o în cea d'ânteu brazdă și calcăte liniștit: în a opta zi, via va fi gata și strugurii copți.

(Urmăză)

Al. A. Macedonski.

Spes, ultima dea

(După Lorenzo Stochetti)

Am zis inimei mele : «Răspunde'mi lămurit
De ce atâtea chinuri și trații nesuferit?»
Și inima'mi răspunse : «Amorul a murit!»
«Dacă murit amorul de ce mai sperî tu oare?»
Ea 'mi-a răspuns atuncea : «Cine nu speră, moare.»

Carol Scrob.

STUDII LITERARE

IV

Despre usul mythologiei în poesia modernă

Grecii, sub influința cerului lor cel frumos, cliimei lor atât de dulce, care deșteaptă în ori-ce suflet mulțumirea, veselia, și fericirea de a trăi, populaseră universul cu Zei. Această națiune înămorată de forma și de frumusețe, dedese un corp fie-cărui element, fie-cărei idei, fie-cărei abstracțiuni.

Fit virtus Dea, forma Venus, prudentia Pallas.

Séu pentru a ne servi de frumoasele versuri ale lui Boileau :

Tout prend un corps, une âme, un esprit, un visage.
Chaque vertu devient une divinité :
Minerve est la prudence, et Vénus la beauté.
Ce n'est plus la vapeur qui produit le tonnerre,
C'est Jupiter armé pour effrayer la terre;
Un orage terrible aux yeux des matelots,
C'est Neptune en courroux qui gourmande les flots.
Echo n'est plus un son qui dans l'air retentisse,
C'est une nymphe en pleurs qui se plaint de Narcisse.

Ori-care lector al lui Omer simte că autorul Iliadei credea în existența zeilor, dar credeau oare într'ênsa cel care urma lui Omer? Pare greu de admis că în rugăciunea sa către Venerea, Sappho s'ar fi făcut de cât un joc de spirit. Sophocle, ale cărui tragedii destăinuiesc un suflet eminentemente religios, câtă s'ar fi citit foarte puțin pe filosofii, a căror urmă apăruse cu toate astea chiar în Prometeul lui Eschyl. Sistemele filosofice anterioare lui Socrate erau rezervate unui mic număr de discipoli. Mai mult de cât aceste sisteme, mysterele ofereau o satisfacțiune aspirațiunilor religioase ale Grecilor, și tot de odată aveau mai ales înviorare asupra spiritelor dis-

tinse: vulgul, mai simplu, credea în Zeus 1) în hoțiile lui Hermes, în puterea Astartei, și în a lui Eros. Dar unitatea divină, afirmată de Platon și de sectele eșite din învățătura socratică priimită de toate spiritele înalte, dete polytheismului o lovire de moarte. Chiar pe timpul lui Platon, mai toate fabulele și legendele mythologice erau tratate de povești băbești. Destronați din Olymp, zeii și pēstrară énsē locul lor în poezie. Euripide, atât de filosof altmintrelea, putea să facă să apară Artemida în Hyppolit, căci se adresa la întregul popor care credea în existența divinei Fecioare. Virgiliu, Orațiu, Ovidiu nu credeau în zei, dar se serveau de dēnșii în versurile lor ca de ficțiunii consacrate, și Virgiliu, care trăia într'un secol de eleganță socială și literară, dete z ilor o maestate necunoscută lui Omer. Ori ce e frumos intră în domeniul artei, și asta n'are a ține seamă de credință. Poeții antici, de vroiau să facă să vorbească divinitatea, séu să o introducă în poemele lor, erau siliți a se servi de frumoasele creațiuni ale polytheismului grecesc, nu numai fiindcă o abstracțiune filosofică nu are nici poezie, nici viață, dar încă pentru a nu infrunta credințele mulțimei, pentru a nu distruge, la Roma mai ales, vechile credinți atât de strâns legate cu mărirea patriei și buna ordină în Stat. Și apoi cum putem oare să ne represintăm divinitatea de cât sub formă omenească? Anthropomorphism a fost silit să facă însuși Milton. Creațiune pentru creațiune, găsim mai multă poezie în legendele grecești, pe care autorii antici le aflau facute gata.

Secolul al XVI-lea, timp de reacțiune în contra aceluși evu-meziu, în care religiunea creștină jucase un rol atât de mare în literatură, se înamora de antichitatea greacă, și transmise acest gust secolului următor. În secolul al XVII-lea, Boileau prescrise în poezie usul mythologiei, și proscrise pe al religiunii creștine. El greșea, dar are o scuză: nu citise pe Milton. În versurile ce am citat de Boileau e mai multă poezie de cât în toate bucățile în care poeții secolului al XVII-lea se servă de divinitățile mythologice. Usul mythologiei la dēnșii ne lasă reci. Vedem erudițiune, nu vedem simțimēt, și în vestitele Stanțe ale lui Malherbe către Du Perrier, se trec de obicnuit toate strofele în care se aduc exemple trase din mythologie.

Acest fapt surprinzător poate fi lesie ésplicat. Oamenii secolului al XVII-lea admirau pe cei antici, pe Greci mai cu seamă, mai mult din puterea condițiunii de cât din justa apreciere a simțimētului antic. La Moliere vroia să dea lui Omer eleganța secolului séu, și cei care se indignau că cutezase Racine să pue vorba de câine în versul:

Que des chiens dévorants se disputaient entre eux,

pretindeau că vorba de măgar trebuia să fie *nobilă* pe timpul lui Omer,

1) Este ridicul, când vorbim de Greci, să dăm zeilor numele latine. Zeus este Iov; Hermes Mercur, Astarte este Venerea, Eros, Amorul. Tot așa Neptun se numea la Greci Posidon, Diana Amira, Junone Era, etc.

căci altminterlea nu ar fi pus'o, — atât erau de departe de a înțelege simplitatea grecă. Noi înțelegem mult mai bine moravurile și simțimintele Grecilor celor antici, nu numai fiind că André Chénier, fiul unei dame din Grecia, ni le-a redat în versurile sale, dar încă fiind că cunoaștem literaturile și moravurile orî-cărui popor, european s'eu asiatic, antic s'eu modern. Prin comparațiune, am simțit deosebirea, și ast-fel am înțeles mai bine pe Greci.

Dacă persoanele mythologice ne lasă reci în autorii secolului al XVII-lea, cauza e că aceste numiri nu deșteptau în spiritul cititorilor de cât idei confuze : poetul credea că era destul să pue numele divinității; el nu simțea ce era polytheismul grecesc. Autorii secolului al XVII-lea înțelegeau poate mai bine de cât noi ce este perfecțiunea artei, dar numai în André Chénier încetează zeii de a fi personajuri de convențiune, și încep a fi tot atât plini de viață ca și în Virgiliu. Gustul cel delicat al acestui poet îl făcea să nu aducă vr'un zeu de cât în locul ce-î convine. Precum Virgiliu nu face să apară pe regele mării de cât după ce ne-a descris o furtună, tot așa Chénier nu ne-arată Nymphetele ducând spre mal corpul nenorocitei Myrto, de cât după ce ne-a depus pe tânăra Tarentină cufundată în valurile care sunt domeniul Nymphelor. A avea simțimântul mythologiei antice, și a nu se servi de dânsa de cât acolo unde trebuie, este dar prima condiție pentru ca ea să poate fi usitată în literatura contemporană.

Dar ni se va zice, nu este oare mai bine de a goni de tot acest cortegiu de zei? Mai mult în place să vedă valorile infuriate decât pe Neptun mâniaț, să aud vântul suflând prin frunziș decât suspinele Nymphelor. — E adevărat, dar se pot face amândouă și o suvenire mythologică poate adesea avea un mare farmec. Cel mai modern din poeți, Musset, vrînd a ne vorbi de apa care cade din țeva unei fântâne, o animă, o face să cânte, și regăsind o suvenire mythologică, face acest vers gingaș :

et sur ses pieds d'ivoire
La naïade aux yeux versé pleurait en le quittant.

Când vrem să exprimăm furia iubirei, pentru ce să nu zicem :

C'est Vénus tout entière à sa proie attachée.

De și stilul lui Văcărescu a îmbătrânit mult, conservă încă multă gingașie descrierea ce ne face despre acel sburdalnic amor care câtă într'o seară adăpost în odăea poetului.

Citiți,—spre a reveni la Musset—citiți începutul lui Rolla, și veți mărturisi că usul mythologiei este legitim în poesia contemporană și că rău am face să ne privim de frumuseți plăcute din prea multă iubire pentru sisteme.

Dar acest us cere oare-care măsură, oare-care cumpătare. Ca și Boileau n'am putea aproba :

en un sujet chrétien

Un auteur follement idolâtre et païen.

Un asemenea autor ar păcătuî tot atât cât și d. Zamfirolu, care în pagina cutare ne vorbește de Thiers și de Gambetta și în cea următoare de conciliabul dracilor său de sfatul ce se ține în cer. Vai de poetul care merg după tipic! Dăr eroarea aci e copilărească. Noi suntem și mai greoi.

Ați știința vine în ajutorul poetului. Știința ne-a deschis orizonturi noi, ne-a destăinuit ce au fost India, China, Persia, Egiptul, Asyria. Cunoaștem moravurile și ideile fie-cărui popor. Nu mai putem dăr să ne servim de mythologia grecească, decât în subiecte grecești, și în afară de aceste subiecte, arare ori pentru a mări frumusețea unui vers. De altă parte numirile zeilor nu ne apar azi ca simple abstracțiuni; înțelegem poesia lor. De când Ingres a făcut tabloul său, nu mai înțelegem *le bonhomme Jupin*, al lui Lafontaine, ci pe puternicul rege al Olympului, pe care Phidias îl concepe și desperă de a ni l arăta (vezi cartea „Phidias” de D. Beulé). Vrem a vedea pe Jupiter al lui Virgiliu :

Annuit, et totum nutu tremefecit Olympum.

Amorul poate fi încă gingașul copil cântat de Béranger, dar azi am înțeles toată puterea teribilului Eros. În fine azi n'am mai putea suferi o Venere nepudică și lascivă; nu mai cunoaștem de cât pe Venerea lui Lucretiu, zeita fecundității, care supune pe toți și pe toate neînvinsei sële puteri :

„O mamă a fiilor lui Eneu, voluptate a oamenilor și a zeilor, — blândă Venere, tu, din bolta constelată, — și marea ce poartă vase, și pământul ce dă bucate — le fecundezi; prin tine toate speciile animale — concep și ved nascându-se lumina soarelui — de tine zeită, de tine fug vânturile și norii cerului, — și de apropierea ta : sub picioarele tale pământul ale sale suave și variate — flori și așterne; ție și rid câmpurile liquide — și cerul împăcat strălucește răspândind lumină

„Căci pe loc ce s'a văzut aparința zilelor frumoase, — pe loc ce din norii adie mai puternic suflarea creaturii a zefirului, — întâiu păsările cerului pe tine, zeită, și a ta apropiere vestese, puterea ta isbindu-le inima, — apoi saltă fearele prin grasele pășuni, — și trec în not riurile cele repezi : ast-fel subjugată de grația ta, — de ademenirile tale, toată natura animată — te urmează cu dor ori unde ai vrea să o duci. — În fine prin mări, prin munți, prin riurile neînfrânate — prin frunziș, locaș al strămoșilor nostri, și prin câmpiile cele verzi, — pătrunzând toate inimile de blândul tău amor, — faci ca prin dorință să se continue secolurile prin generațiune.

„Deci, fiind că tu singură guvernezi natura, — fiind că fără tine nimic la lumina zilei, — nu se naște, nici nu poate fi ceva vesel, nici plăcut, — pe tine te vroi drept musă, scriind aceste versuri.”

B. Florescu.

1) A cărei traducere o începusem în „Standardul.”

LA GARA

- Nicî caii, nicî trăsura căci trenul o să plece,
 — N'ai grijă, eată ceasul: sunt şapte fără zece.
 Trăsura e la scară; ca fulgerul mă duce
 Hodorogînd pe pîetre ca trenul s'îl apuce.
 Hamaliî mă salută, la gară cum sosesc,
 Şi gata la bacşişuri, prin birjă scotocesc.
 Vězënd că nu'î nimica se strămbă şi fac ifos,
 Mă părăsesc îndată ca pe-un bolnav de tifos.
 Cum intru, o mulţime de lume se 'mboldesce:
 Spre casa de Lilete, p'un drum se ghemuesce,
 Şi care mai de care da zor ca să primească
 Biletele d'acolo şi locul s'şî găsească!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un neamî trăsut de bere dă brânci unui soldat,
 Un gioint îi dă soldatul şi cade leşinat,
 Dar nimenî nu'î privesce, bătaia de la gară
 Rămâne neplătită. Bagajele se cară.
 Iar clopotul — balanga — o dată a sunat,
 Salonul se deschide şi tot e preparat.
 Cum zăzâesc albine mulţimea isbucnesce
 Şi trenul ca un monstru pe toţi îi mistuesce!

- Balanga — mai răsună. Un domn cam somnoros
 Venit mai către urmă îşi cată furios
 Un loc, şi când se urcă el cade din vagon
 Rostogolit d'a dura cu nasul de peron!
 Rid unit; însă domnul se urcă necăjit:
 Se vede că vr'un popă în cale 'l-a eşit.

Acum totul e gata, şi nu se mai aude
 De cât şoptiri de mume, de fiî, de fraţi, de rude,

Și alt nu se mai vede de cât îmbrățișări,
 Saspine întrerupte și calde sărutări.
 Gurg lacrimi mai curate ca roua cristalină :
 Bărbații zic adio, femeile suspină ;
 Zimbiri pe ici pe colo, se văd din când în când,
 Iar clopotul — balanga — s'aude răsunând.
 Un șuer dă mașina, — se mișcă 'ncetinel, —
 Gradat pornesce trenul, batistele din el
 În aer se agită. S'a dus s'a dus și ea
 Dar fără altă vorbă de cât privirea mea !...

Ion N. Polychroniade.

POVEȘTEA CARPACIULUI

Poveste milanesă¹⁾

Era o dată un cărpaciu, care, ostenit de meseria sa, nu se gândea de cât cum să câștige bani mulți. Pe când sta cu ochii în grindă, uita că pusesese pe laviță un vas cu lapte. Fiind vară, muștele dedeseră cu grămadă navală la lapte, în cât laptele se făcuse de tot negru pe deasupra. Atunci cărpaciul simțind lucrul se scoală necăjit, întinde mâna cum face cine-va când vrea să prinză muște, și dă de odată. Multe scăpară, dar multe îi rămăseră în mână. Se puse să le numere : erau cinci sute. Ce făcu atunci? Scrise pe o hârtie cu litere mari : „Cu o singură mână, omor cinci sute” ; lipi hârtia pe o tablă și o puse deasupra prăvăliei. Căta să știți că regele pornise pe atunci mare războiu în contra unui rege vecin. Dar fusese în veci bătut, ast-fel că fugind într'o zi trecu pe dinaintea prăvăliei cărpaciului și văzu tabla. Pe loc chieimă pe acest om, și dânsul, tremurând de frică ca nu cum-va să i se 'ntâmplă ceva, cu toate că se rușina a da ochi cu maiestatea sa, alergă pe loc. — E adevărat că omorî cinci sute cu o mână ? — Da, răspunse omul care sta tremurând pe picioare. — Regele : — Ești destul de voinic ca să mergi să dai pept cu dușmanii ? — Cărpaciul care de o parte râvnea să-și facă stare, iar de alta tremură de frică, și zise : — Nu știu care din două e mai rău de a muri s'eu de a face și d'aci înainte pe cărpaciul ; să încercăm. — Și atunci răspunse regelui : — „Da, Maria

1) Care se aseamănă cu un basm al nostru.

Ta, dă-mi un cal, și voi pune îndată dușmanii pe fugă. — Bine, zise regele; dacă izbutești, te voi căsători cu fata mea. — Lucrul se făcu pe loc. Cărpaciul se puse pe cal (și nici nu știa să se ție călare); ducea cu dânsul un steag mare pe care era scris: „Cu o singură mână omor cincî sute.” Iată-l că pornește în contra dușmanului. Văzând că vine spre dânsul acest om, și citind ce sta scris pe steagul cel mare, dușmanul s'a înfricoșat și pe cât înainta cărpaciul pe atât soldații se retrageau, astfel că în curând nu mai rămase nici unul. Regele, care urma de departe, văzând că nu mai era mulțime, alergă și el în ajutorul cărpaciului. Și când toți dușmanii dispărură, învingătorii se întoarseră și chiar a doua zi se făcu căsătoria cărpaciului cu fata regelui. Peste noapte, cărpaciul era mulțumit, dar, după ce adormi, visă că era înaintea bedreagului său, trăgând la sfoară, și 'n somn tot dedea la pumnuri nevestii. A doua zi de dimineață, ea merse plângând sa-l părăscă la tatăl său, care, neștiind ce să facă, le porunci să doarmă fie-care într'o odaie. De atunci regii și boerii nu dorm într'o odaie cu nevestele lor.

Tr. de *B. Florescu.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BALADE
 de Henry Murger

I.

CELE TREI VELURI ALE MARIEI BERTHA

Primul vël al Mariei Bertha era de un în mai alb de cât ninsoarea și țesut din firuri nu mai puțin subțiri de cât cele ce sunt depănate de fusul Fecioarei. Maria Bertha 'l brodase cu propriile sețe mână, și era ornat de o ghirlandă de flori de mătase atât de bine imitate în cât albinele se apropiu de dânsesele.

Nu puse de cât o dată vëlul său cel alb,— în ziua când pentru prima oară se împărțăși.

Al douilea vël al Mariei Bertha era de lână neagră.

'L începuse în ziua în care mună-sea murise și în care rămăsese singură a casă. Era brodat cu crăci sumbre ca acele ale arborilor ce sunt în cimitiruri, și Maria Bertha 'l muiase cu lacrimile sețe.

Nu puse de cât odată vëlul său cel negru,— în ziua când deveni mireasa lui Christ cel sânt, în mănăstirea Ave-Maria.

Al treilea vël al Mariei Bertha era făcut dintr'o bucată din azurul ceresc. Era brodat de stele și îmbălsăma aerul ca profumurile din raiu.

Angerul sêu păzitor îl dete în zioa în care merse în cer.

Traducere de *B. Florescu*.

REVISTA THEATRALA

N'amî avut spațiu de a da seamă în numărul trecut de „Călătoria lui Hagi Nedelcu“ localizare a piesei lui Labiche „Le voyage de M. Perrichon.“ Traducătorii, dd. Săulescu și Marescu, sunt doi tineri care au avut bunul simț de a nu pune spiritul lor în locul spiritului lui Labiche. Au intercalat ênsê în mod fericit o scenă luată din „Le bourgeois gentilhomme.“

D. Millo ar fi trebuit sê joace rolul lui Hagi Nedelcu. L'ar fi accentuat cel puțin în înțelesul bufon, pe când d. Panu nu-l face nici serios cum l'a înțeles Labiche, nici bufon.

D. Notara (amorezatul) ne-a displăcut de astă dată, și-l rugăm sê pue mai multă viață în accentul sêu. D. Costescu care făcea pe cel-alt amorezat, a fost bine. D-na Frosa Sarandi n'avea — cum 'î este obiceiul — jocul rolului sêu.

D-ra Bârsescu a avut un rol mic, din care n'avea ce face. D. Sfetescu a împlinit satisfăcêtor micul rol al lui Postuleanu. Dar triumful serei a fost pentru d. Hagiescu, care, într'un rol secundar, 'și-a atras atențiunea sălii, reușind minunat un *typ à parte*. Vrem a vedea pe d. Hagiescu în roluri mai importante, pe care succesul sêu ne este o garanție că va ști a le interpreta într'un mod fericit.

B. Florescu.

Reprezentațiuni extraordinare

Avem o noutate bună să anunțăm publicului:

D-na Aristița Romanescu și d. Manolescu sunt trimiși de Maria Sa la Paris spre a studia arta teatrală, în care s'au distins în București prin muncă și neîncetat progres. D-ra A. Bârsescu merge cu aceia-și țintă în Italia. La 30 Aprilie, d-na Romanescu, la 2 Maiu d-ra Bârsescu vor da reprezentațiuni extraordinare cu scopul de a-și mari fondul. Sperăm că publicul va voi să contribuie la aceste reprezentări, căci ar fi a contribui oarecum la adevărata fundare a teatrului. O sperăm cu atât mai mult cu cât programul e frumos.

— **30 Aprilie**—Sala Boss I—Reprezentațiunea d-nei A. Romanescu. *Acrobatul*, 1 act. — D. Wiest, va executa *Corbul Român* și o elegie pe un violon cu o singură coardă. D. Millo va zice o cântonetă, d. C. Dimitriadi *Tara la țară*; d. M. Dimitriadi, *Accente intime*, de Macedonski, și d-na Romanescu, *Harpista*, de Duiliu Zamfirescu. Spectacolul se va termina prin *Femeia trebuie să-și urmeze bărbatul*, 1 act, jucat de d-nii Manolescu, Hagiescu, Costescu și d-nele Romanescu și Pătrașcu.

— **La 2 Maiu** — Sala Bossel.—Reprezentațiunea d-rei A. Bârsescu. — *Sora lui Joeris*, 1 act, jucat de d-nii Mateescu, Notara, Sfetescu, d-rele Alessandrescu și Christescu. D. Căiretti va zice *Maria de Ruden*, română; d. C. Notara va zice *Christof Columb*; d. Millo, *Kera Nastasia*; d-ra Bârsescu, *Maria Antoineta*. D. C. Dimitrescu va executa un solo de violoncel. Spectacolul se va termina prin *Margot contesă*, comedie-vodevil, 1 act, jucat de d-nii Notara, Sfetescu, Mateescu, Rașian, și d-rele A. Velner și A. Bârsescu.